

**PRIESTOR SLOBODY BEZPEČNOSTI A SPRAVODLIVOSTI V KONTEXTE
EURÓPSKEJ INTEGRÁCIE¹**

JUDr. Lucia Hurná, PhD.

*Článok doručený do redakcie / Date submitted: 17. 12. 2012**Článok prijatý na publikáciu / Date accepted: 26. 1. 2013**Článok publikovaný / Date published: 15. 3. 2013***ABSTRAKT**

Cieľom tohto príspevku je skúmať priestor slobody bezpečnosti a spravodlivosti v kontexte európskej integrácie. Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti zahŕňa tak rozdielne oblasti ako prisťahovalectvo, azyl, hraničné kontroly a víza, súdnu spoluprácu v civilných a trestných veciach a policajnú spoluprácu. Postupné prehĺbovanie integrácie medzi členskými štátmi v rámci únieového priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti predstavuje významné napredovanie európskeho projektu. Súbežne integrácia v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti sleduje aktuálny vývoj integrácie v Európskej únii, ktorý sa vyznačuje zvýšenou decentralizáciou s dôrazom na fragmentáciu pravidiel.

Kľúčové slová: Európska únia, európska integrácia, priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, spolupráca v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí

ABSTRACT

The main purpose of this paper is to consider the Area of Freedom, Security and Justice in the context of European integration. The Area of Freedom, Security and Justice covers matters as diverse as immigration and asylum, border controls and visa policy, judicial cooperation in civil and criminal matters and police cooperation. The gradual deepening of integration in the European Union's Area of Freedom, Security and Justice among member states represents a significant step in advancing the European project. Simultaneously the integration in the Area of Freedom, Security and Justice follows the trend of recent developments of integration in the European Union and is marked by increased decentralisation with an emphasis on fragmented rules.

Key words: European Union, European integration, Area of Freedom, Security and Justice, Justice and Home Affairs Cooperation

JEL: K33, K39

ÚVOD

Európsky priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti (Area of Freedom, Security and Justice) sa týka agendy, ktorá je v jednotlivých členských štátoch Európskej únie (ďalej aj Únia) najmä v pôsobnosti ministerstiev spravodlivosti a vnútorných vecí, preto býva označovaná aj ako spolupráca v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí (Justice and Home Affairs Cooperation). Hoci je táto kooperácia uvádzaná pod jedným spoločným názvom, ide o vnútorne nehomogénny celok zastrešujúci rôzne politiky, konkrétne prisťahovalectvo, azyl,

---

¹ Článok je publikovaný v rámci projektu VEGA 1/1083/12 Vybrané aspekty rozvoja európskeho medzinárodného práva súkromného.

hraničné kontroly a víza, policajnú spoluprácu a súdnu spoluprácu v občianskych a trestných veciach.

Európska integrácia v podobe, v akej ju poznáme v súčasnosti, sa začala v období po druhej svetovej vojne a je spätá so založením troch Európskych spoločenstiev (ďalej aj spoločenstvá). Počas viac ako päťdesiatich rokov existencie európskeho integračného procesu však došlo k podstatnej zmene cieľov integrácie. Hoci pôvodne bola spolupráca zameraná na plnenie ekonomických cieľov a vytvorenie spoločného trhu, v uplynulých rokoch došlo k rozšíreniu oblastí regulovaných právom Európskej únie o otázky, ktoré majú viac politický charakter. Okrem uvedených tendencií sa súbežne menili aj formy integrácie. Aj keď sa v európskom integračnom procese po právnej stránke dlhodobo kládol dôraz na prijímanie jednotných úniových pravidiel a ich rovnakú aplikáciu, v posledných desaťročiach je zjavné čoraz väčšie trieštenie práva Európskej únie, čoho príkladom je neparticipácia všetkých členských krajín Európskej únie na všetkých jej politikách. V týchto súvislostiach je kreovanie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti na jednej strane prejavom zásadného posunu v procese európskej integrácie, ktorý predstavuje novú etapu vývoja Európskej únie, na druhej strane sa v tejto oblasti prejavujú viaceré decentralizačné trendy.

Článok si kladie za cieľ poskytnúť čitateľovi všeobecný prehľad o problematike úniového priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti prostredníctvom bližšieho objasnenia podstaty tohto inštitútu, jeho graduálneho vývoja v kontexte zakladajúcich zmlúv a motívov, ktoré viedli členské štáty k spolupráci.

1 Charakteristika priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti

Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti je v zmysle čl. 4 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie zaradený medzi spoločné právomoci Európskej únie a členských štátov, to znamená, že v tejto oblasti členské štáty preniesli právomoci na Európsku úniu, tieto právomoci však vykonáva Európska únia spolu s členskými štátmi.

V preambule Zmluvy o Európskej únii zástupcovia jednotlivých členských štátov deklarujú svoje odhodlanie a pranie uľahčiť voľný pohyb osôb, a pritom zaručiť bezpečnosť svojich národov utvorením priestoru slobody, bezpečnosti a práva² v súlade s ustanoveniami Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Ich odhodlanie je konkretizované v čl. 3 ods. 2 Zmluvy o Európskej únii, podľa ktorého medzi ciele Európskej únie patrí vytváranie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. V zmysle tohto ustanovenia „Únia ponúka svojim občanom priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti bez vnútorných hraníc, v ktorom je zaručený voľný pohyb osôb spolu s príslušnými opatreniami týkajúcimi sa kontroly na vonkajších hraniciach, azylu, prisťahovalectva a predchádzania trestnej činnosti a boja s ňou.“ V čl. 67 Zmluvy o fungovaní Európskej únie je tento všeobecne formulovaný cieľ definovaný podrobnejšie, pričom Európska únia pri jeho naplňaní rešpektuje základné práva a rozličné právne systémy a tradície členských štátov. Európska únia:

- zabezpečuje absenciu kontrol osôb na vnútorných hraniciach a tvorí spoločnú politiku v oblasti azylu, prisťahovalectva a kontroly vonkajších hraníc, ktorá sa zakladá na solidarite medzi členskými štátmi, a ktorá je spravodlivá voči štátnym príslušníkom tretích krajín;
- usiluje sa o zabezpečenie vysokej úrovne bezpečnosti prostredníctvom opatrení na predchádzanie trestnej činnosti, rasizmu a xenofóbie a na boj proti nim prostredníctvom opatrení na koordináciu a spoluprácu medzi policajnými a justičnými orgánmi a inými príslušnými orgánmi, ako aj vzájomným uznávaním rozsudkov v trestných veciach a v prípade potreby aj aproximáciou trestnoprávných predpisov;

---

² V ďalších ustanoveniach Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa namiesto slovného spojenia „priestor ... práva“ používa spojenie „priestor ... spravodlivosti“.

- uľahčuje prístup k spravodlivosti najmä prostredníctvom zásady vzájomného uznávania súdnych a mimosúdnych rozhodnutí v občianskych veciach.

Na základe uvedeného možno konštatovať, že spolupráca v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí v Európskej únii slúži k naplneniu jedného z cieľov Európskej únie, ktorým je vytváranie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Z doterajšieho vývoja úniovej spolupráce sa dá vydedukovať, že jej zmyslom je vytvoriť priestor, v ktorom sa občania Európskej únie môžu pohybovať slobodne, žiť bezpečne a majú rovnaký prístup k spravodlivosti, pričom zároveň sú dodržiavané ich základné práva. Určitou slabinou úniovej právnej úpravy je absencia definície „slobody“, „bezpečnosti“ a „spravodlivosti“ v zmluvách. Keďže ide o veľmi široké pojmy, ich precízne vymedzenie v texte zmlúv by bolo nanajvýš žiaduce. V tejto súvislosti je na mieste otázka, koľko slobody, bezpečnosti a spravodlivosti chce Európska únia svojim občanom ponúknuť a kde sú hranice týchto pojmov. Odpoveďou na ňu by malo byť stanovenie a formulovanie osobitých čiastkových cieľov. Za úvahu tiež stojí, či neexistujú ústavné, politické a praktické prekážky realizovania tohto projektu v Európskej únii, ktorá má v súčasnosti dvadsaťsedem členských štátov.

Podľa Eckes definícia uvedená v čl. 3 ods. 2 Zmluvy o Európskej únii kladie dôraz na práva súvisiace s voľným pohybom, ktoré sú neoddeliteľne spojené so slobodou a bezpečnosťou. Pojem sloboda má v kontexte tohto priestoru osobitý význam, pretože sa zameriava najmä na práva spojené s voľným pohybom, a tým prepája priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti s vnútorným trhom. Zároveň, práva súvisiace s voľným pohybom nemôžu existovať bez občianskych a politických práv a slobôd, čo Európska únia zdôrazňuje najmä svojou antidiskriminačnou politikou.³

Slobodu, bezpečnosť a spravodlivosť spája tiež vzťah medzi právom a jednotlivcom v demokratickej spoločnosti. Podľa Komisie sloboda stráca svoj význam, ak sa nemôže uplatňovať v bezpečnom prostredí a v plnom rozsahu sa neopiera o právny poriadok, ktorému občania Európskej únie môžu dôverovať.⁴

Pikna uvádza konkrétne obsahové vymedzenie pojmov priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti:

- Priestor slobody zahŕňa zabezpečenie voľného pohybu osôb na báze Schengenu, a zároveň ochranu základných práv a slobôd vrátane plného rešpektovania zásady nediskriminácie. Patrí sem i azylová a cudzinecká politika. Rovnako musí byť zabezpečená ochrana súkromnej sféry, vrátane ochrany osobných údajov.
- Priestor bezpečnosti obsahuje opatrenia zamerané na potlačanie trestnej činnosti, najmä terorizmu a všetkých foriem organizovanej trestnej činnosti.
- Priestor spravodlivosti zahŕňa postupné odstraňovanie rozdielov existujúcich medzi jednotlivými štátmi Únie, ktoré sa týkajú národnej právnej úpravy v trestnoprávnej a občianskoprávnej oblasti. V oblasti občianskeho práva ide najmä o zjednodušenie rámcových podmienok pre prístup občanov k svojim právam. V rámci trestného práva ide o zlepšenie koordinácie pri trestnom stíhaní a stanovení minimálnych noriem pre porovnateľné ustanovenia trestného práva hmotného, vrátane trestov, a tiež trestného práva procesného.⁵

³ Eckes, Ch. (2011): *A European Area of Freedom, Security and Justice: A Long Way Ahead?* [Online.] Uppsala Faculty of Law, 2011, Working paper 2011:6a. [Citované 6.12. 2012]. s. 6 - 7.

⁴ Pozri Oznámenie Komisie z 14. Júla 1998 - Smerom k priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, KOM(1998) 459, s. 1.

⁵ Pikna, B. (2010): *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy*. 2. vydanie. Praha : Linde Praha, 2010, s. 150 - 151.

Vzhľadom na veľmi rozdielne vecné zameranie jednotlivých problematík, práve pojem „priestor“ zastrešuje túto ich heterogenitu. Hoci sa pri skúmaní uvedenej agendy môžu vyskytnúť problémy s identifikáciou vnútornej prepojenosti v kontexte priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti a tiež pri definovaní jeho základných charakteristík, podľa Walkera práve prijatím Amsterdamskej zmluvy boli položené základy na chápanie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti ako ucelenej politiky Európskej únie.⁶ V tejto súvislosti je evidentné, že bez ohľadu na odlišnosť oblastí spadajúcich do rozsahu priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, od uvedeného obdobia možno hovoriť o systematickej koncepcii celej agendy priestoru slobody bezpečnosti a spravodlivosti, ktorá zahŕňa nielen komplexný prístup k rozvoju čiastkových problematík, ale aj vnímanie týchto jednotlivých častí ako jeden celok. Z tohto dôvodu sú v dokumentoch Európskej únie často uvádzané odkazy na „slobodu“, „bezpečnosť“ a „spravodlivosť“ zdôrazňujúce vzájomné väzby medzi týmito tromi pojmami. Obdobne podľa Komisie „Únia musí odolať tendenciám venovať sa otázkam bezpečnosti, spravodlivosti a základných práv bez ich vzájomného prepojenia. Tieto otázky idú ruka v ruku s jednotným prístupom s cieľom riešiť súčasné a budúce výzvy.“⁷

Ďalšou otázkou je, či sa Európskej únii darí dosiahnuť rovnováhu medzi tromi dimenziami tohto priestoru a či nie je niektorá z nich uprednostňovaná. Európska únia po teroristických útokoch v USA a v Európe na začiatku dvadsiateho prvého storočia pri prijímaní opatrení v oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti začala klásť prioritu bezpečnosti pred slobodou a spravodlivosťou. Nevyhla sa preto kritike, kvôli tomuto prehnaneému dôrazu a vytváraniu napätia medzi nimi. Pre úniouú spoluprácu je kľúčové dosiahnuť vyváženosť medzi slobodou a bezpečnosťou, pričom rovnováhu medzi ne má vnieť práve spravodlivosť.⁸ Tieto tri pojmy sú neoddeliteľné a majú jedného spoločného menovateľa, ktorým je jednotlivec. Naplnenie jedného nie je možné dosiahnuť v plnom rozsahu bez ostávajúcich dvoch. Zachovanie správnej rovnováhy medzi nimi musí byť hlavnou myšlienkou pri činnosti Európskej únie.⁹ Snaha o väčšiu vyváženosť súčasných cieľov Európskej únie pri vytváraní priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti je formulovaná v Štokholmskom programe, podľa ktorého „Prioritou na nadchádzajúce roky bude zamerať sa na záujmy a potreby občanov. Výzvou bude zabezpečiť dodržiavanie základných práv a slobôd a integrity osoby, a zároveň zaručiť bezpečnosť v Európe. Je mimoriadne dôležité, aby opatrenia na presadzovanie práva na jednej strane a opatrenia na ochranu práv jednotlivca, právneho štátu a pravidiel medzinárodnej ochrany na strane druhej, išli ruka v ruku tým istým smerom a vzájomne sa posilňovali“.¹⁰

2 Kľúčové aspekty vývoja spolupráce

V zakladajúcich zmluvách pôvodných troch Európskych spoločenstiev nebola zmienka o problematike spravodlivosti a vnútorných vecí. Aj po ich vzniku sa členské štáty po dlhé roky bránili myšlienke preniesť spoluprácu v oblasti spravodlivosti a vnútorných záležitostí

---

⁶ Walker, N. (2004): *Europe's Area of Freedom, Security and Justice*. Oxford : Oxford University Press, 2004, s. 7-8.

⁷ Pozri Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov z 20. apríla 2010 – Vytvorenie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre európskych občanov – Akčný plán na implementáciu Štokholmského programu, KOM(2010) 171, s. 3.

⁸ Eckes, Ch. (2011): *A European Area of Freedom, Security and Justice: A Long Way Ahead?* [Online.] Uppsala Faculty of Law, 2011, Working paper 2011:6a. [Citované 5.12. 2012]. s. 7.

⁹ Pikna, B. (2010): *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy*. 2. vydanie. Praha : Linde Praha, 2010, s. 151.

¹⁰ Pozri Štokholmský program – otvorená a bezpečná Európa, ktorá slúži občanom a chráni ich, 17024/09, bod 1.1.

z národnej úrovne do kompetencie Európskych spoločenstiev. Ešte v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia nebola medzi členskými štátmi politická vôľa rozšíriť právomoci spoločenstiev o oblasť spravodlivosti a vnútorných záležitostí.¹¹ Predovšetkým ekonomické zameranie pôvodných zmlúv zakladajúcich Európske spoločenstvá však bolo v sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia doplnené o politickú spoluprácu aj v omnoho citlivejších oblastiach spravodlivosti a vnútorných vecí. Išlo len o neformálnu medzivládnu spoluprácu mimo formálnych štruktúr spoločenstiev, ktorá sa vyvíjala v rámci európskej politickej spolupráce. Jej cieľom bolo zefektívniť výmenu informácií a praktickú spoluprácu, nie vytvoriť spoločné politiky a pravidlá.¹²

Začiatkom deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia bolo zrejmé, že dovtedajšia „ad hoc“ medzivládna spolupráca v oblasti spravodlivosti a vnútorných záležitostí je nepostačujúca, a že treba stanoviť jednoznačný právny základ kooperácie v právnom poriadku Európskych spoločenstiev. No aj napriek tomu pretrvávajúce citlivé vnímanie agendy spravodlivosti a vnútra zo strany členských štátov bolo naďalej veľkou prekážkou rozšírenia komunitárnych právomocí o uvedené oblasti. V týchto súvislostiach bola formálne zavedená spolupráca v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí ako nový prvok obsiahnutý v novej Zmluve o Európskej únii (Maastrichtskej zmluve). Touto zmluvou členské štáty vytvorili medzi sebou Európsku úniu s jasnou trojpilierovou štruktúrou. Tretí pilier zastrešoval spoluprácu v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí, ktorá mala medzivládny charakter s použitím spoločných úniových inštitúcií, a zároveň s určitými nadnárodnými črtami, ako napríklad konzultácie s Komisiou či Európskym parlamentom.¹³ Vo všeobecnosti sa dá povedať, že zámerom Maastrichtskej zmluvy bolo uľahčiť medzinárodnú spoluprácu, nie harmonizovať národné predpisy členských štátov. Možno ju považovať za začiatok ďalších reforiem, keďže praktická realizácia jej ustanovení odhalila nedostatky čisto medzivládnych riešení problémov spolupráce v oblasti spravodlivosti a vnútra založených na dobrovoľnej medzivládnej spolupráci. Spoznanie slabín medzivládnej spolupráce však neznamenalo, že nadnárodné riešenia boli v ďalšom období vítané bez výhrad.

Dokument, s prijatím ktorého je spojené formalizovanie slovného spojenia „priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti“ v právnom poriadku Európskej únie, predstavuje Amsterdamská zmluva. Prostredníctvom tejto zmluvy bol v čl. 2 Zmluvy o Európskej únii definovaný nový cieľ Európskej únie „zachovávať a rozvíjať Úniu ako priestor slobody, bezpečnosti a práva, v ktorom je zaručený voľný pohyb osôb spolu s príslušnými opatreniami týkajúcimi sa ochrany vonkajších hraníc, azylu, prisťahovalectva a prevencie a boja proti zločinnosti“. Amsterdamská zmluva vytvorila nový právny a vecný rámec pre celú oblasť spravodlivosti a vnútra predovšetkým tým, že časť jej agendy (problematika víz, azylu, prisťahovalectva a súdna spolupráca v civilných veciach) bola prenesená z pôvodného úniového tretieho piliera do kompetencie spoločenstiev, a teda komunitárneho práva. Z právneho hľadiska išlo o presun do silno integrovanej komunitárnej oblasti prvého piliera. Hlavným dôvodom prenesenia problematiky azylu, prisťahovalectva a vonkajších hraníc do prvého piliera bol fakt, že sa lepšie prerokovali v kontexte slobody pohybu osôb, ktorý mal komunitárny charakter. Tretí medzivládny pilier Európskej únie stratil väčšiu časť svojho obsahu, keďže reguloval už len policajnú a súdnu spoluprácu v trestných veciach a bol podstatným spôsobom modifikovaný smerom k užšej a účinnejšej spolupráci. Amsterdamskou zmluvou spolupráca v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí nadobudla hybridný charakter, pretože časť politik získala komunitárnu podobu a časti bola ponechaná pôvodná medzivládna

---

¹¹ Denza, E. (2002): *The Intergovernmental Pillars of the European Union*. Oxford : Oxford University Press, 2002, s. 63 - 64.

¹² Za najznámejšie aktivity tohto prvotného obdobia možno považovať platformu Trevi (1975) a začiatky schengenskej spolupráce.

¹³ Apap, J. (2004): *Justice and Home Affairs in the EU*. Edward Elgar Publishing, 2004, s. 66.

podoba.¹⁴ Amsterdamská zmluva opäť nebola vnímaná ako konečné riešenie problematiky spolupráce v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí. Hoci podstatným spôsobom zmenila „ústavné“ základy Únie a komunitárne politiky, neobsiahla všetky požiadavky na zmenu. Pri hodnotení poamsterdamského obdobia vytvárania priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti možno konštatovať, že sa počas neho dosiali viaceré významné úspechy. No počiatočnej snahe o intenzívnejšiu kooperáciu sa postavili do cesty obmedzenia inštitucionálneho charakteru, ale niekedy aj nedostatočný politický konsenzus. Politika malých krokov bola často jedinou alternatívou na dosiahnutie pokroku. Vytvorenie oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti sa však stalo pre Európsku úniu strategickou prioritou.

Pripravenosť členských štátov Európskej únie na reformu spolupráce v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí sa odrazila už v texte Zmluvy o Ústave pre Európu. Tá obsahovala viaceré inovatívne ustanovenia významné pre účinnejšie vytváranie spoločného priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Hoci tento dokument nebol úspešne ratifikovaný všetkými členskými krajinami Európskej únie, načrtnol určitú víziu budúcej možnej podoby spolupráce v oblasti spravodlivosti a vnútra, ktorú následne prebrala do svojho textu Lisabonská zmluva. Jej cieľom bolo odstrániť inštitucionálne a právne rozpory, ktoré doposiaľ charakterizovali túto spoluprácu, stanoviť jednotný právny rámec zabezpečujúci vyššiu efektívnosť a právnu istotu, a zároveň eliminujúci demokratický deficit a nedostatočné právomoci Súdneho dvora Európskej únie v rámci jednotlivých politík spravodlivosti a vnútra a v neposlednom rade zrušiť pilierovú štruktúru Európskej únie.

Posledná revízia zakladajúcich zmlúv prostredníctvom Lisabonskej zmluvy vo viacerých aspektoch zmenila predchádzajúcu kooperáciu členských krajín pri vytváraní priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti v Európskej únii a ešte viac posilnila úlohu Európskej únie pri vytváraní tohto priestoru. Nová právna úprava formálne zrušila trojpilierovú štruktúru Európskej únie, čo má dopad na celú agendu spravodlivosti a vnútorných vecí. Jednotlivé politiky spravodlivosti a vnútorných vecí boli v predchádzajúcom období rozptýlené medzi prvý a tretí pilier Európskej únie, no Lisabonskou zmluvou došlo k ich spojeniu do jedného celku v rámci Zmluvy o fungovaní Európskej únie. V dôsledku tejto reformy sa komunitárna metóda začala vzťahovať aj na policajnú a súdnu spoluprácu v trestných veciach, a teda došlo k podriadeniu politík bývalého tretieho piliera nadnárodnej koncepcii spolupráce. V predlisabonskom období sa ozývali hlasy proti hlbšej integrácii v tejto oblasti na pôde Únie, a to najmä kvôli obavám týkajúcim sa ohrozenia národnej suverenity a občianskych práv a slobôd, ktoré sú neoddeliteľne spojené s agendou trestného práva, policajnej spolupráce či prisťahovalectva, tvoriacimi jadro spolupráce v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí na úniovej úrovni. Členské štáty Európskej únie si prijatím Lisabonskej zmluvy zvolili cestu ďalšieho napredovania a pristúpili k takej reforme priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, ktorá by pretrvávajúce problémy dokázala riešiť efektívnejšie, no zároveň by zohľadňovala citlivosť tejto agendy. Lisabonskou zmluvou bola posilnená úloha Európskej únie v oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Zároveň sa zvýšila demokratická zodpovednosť a zlepšila ochrana práv jednotlivcov, ktorá bola Európskej únii v rámci uvedenej spolupráce vytýkaná. V polisabonskom období sa prioritou európskej spolupráce pri vytváraní priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti stalo presadzovanie súladu úniových noriem a rozhodovacích procesov s princípmi zodpovednosti, právneho štátu a základných práv.¹⁵ No, hoci nová právna úprava zjednocuje pravidlá pre všetky politiky spravodlivosti a vnútorných vecí, existujú z nich početné výnimky a odlišné postupy, odrážajúce najmä pretrvávajúcu

---

¹⁴ Mitsilegas, V. - Monar, J. - Rees, W. (2003): *The European Union and Internal Security*. Palgrave Macmillan 2003, s. 2.

¹⁵ Guild, E. - Carrera, S. - Eggenschwiler, A. (2010): *The Area of Freedom, Security and Justice ten years on – Successes and future challenges under the Stockholm Programme* [Online]. Brussels : Centre for European Policy Studies, 2010. [Citované 5.12.2012]. s. 1 - 2.

citlivosť niektorých otázok spolupráce v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí. Prijaté ustanovenia zároveň zohľadňujú tú skutočnosť, že jednotlivé členské štáty Európskej únie majú odlišné právne systémy aj právne tradície. A tak aj naďalej charakterizuje túto agendu vo viacerých aspektoch vnútorná heterogenita. Vzhľadom na to, že Lisabonská zmluva v určitých smeroch dáva priestor na diferencovaný prístup, otázne je, ako sa podľa tejto novej koncepcie podarí v budúcom období vytvoriť spoločný úniový priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti.

3 Motívy vedúce členské štáty k spolupráci

Veľmi často býva vytváranie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti v Európskej únii spolu s jeho početnými politikami vnímané ako jedno z najdôležitejších napredovaní v rámci európskeho integračného procesu na začiatku dvadsiateho prvého storočia. V priebehu uplynulých rokov boli stanovené inštitucionálne, právne, politické a finančné základy spolupráce v uvedenej oblasti. Členské štáty Európskej únie prekonalí svoj počiatočný rezervovaný postoj k spolupráci v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí a celá agenda sa stala jednou z kľúčových politických priorít Únie. Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti predstavuje pre Európsku úniu a jej členské štáty veľkú výzvu. Toto tvrdenie podporuje niekoľko nasledovných úvah.

Budovanie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti sa týka základných funkcií a právomocí moderného štátu. Garantovanie vnútornej bezpečnosti občanom, kontroly na vonkajších hraniciach štátu, vstup na národné teritórium, či vykonávanie spravodlivosti, patria už od obdobia postupného vytvárania moderných národných štátov v sedemnástom a osemnástom storočí k ich základným atribútom. Zároveň súčasťou priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti je tiež spolupráca v trestných veciach, azylová problematika, či problematika utečencov, ktoré sa zásadným spôsobom dotýkajú nielen právomocí členských štátov, ale najmä ochrany základných práv, slobody a bezpečnosti jednotlivcov a princípov, na ktorých je založená Európska únia. Verejnosť tieto oblasti vníma vo zvýšenej miere. Keďže ide o vysoko citlivé vnútorné záležitosti štátov, nie je vôbec prekvapujúce, že celá táto problematika bola zahrnutá do projektu európskej integrácie ako jedna z posledných.¹⁶

Aby Európska únia mohla zaručiť obyvateľom Európy slobodu a spravodlivosť, a zároveň zvyšovať bezpečnosť, to si vyžaduje prijatie mnohých opatrení, akými sú, napríklad harmonizácia vybraných oblastí civilného a trestného práva, zefektívnenie vzájomnej spolupráce národných policajných zložiek, prokurátorov a súdov z jednotlivých členských štátov, vytvorenie spoločnej ochrany hraníc, zavádzanie spoločných vízových, azylových a prístahovaleckých politík alebo garantovanie práv jednotlivcov. Základným predpokladom realizácie týchto politicky citlivých reforiem v rámci Európskej únie je, že členské štáty na ňu prenesú časť svojich právomocí, ktoré jej umožnia prijímať a presadzovať legislatívu v daných oblastiach.¹⁷

Spoločná zákonodarná a výkonná právomoc vo vzťahu k nelegálnym prístahovalcom, teroristom, pašerákom drog a páchatelom cezhraničných trestných činov vyvoláva citlivé a veľmi komplexné otázky o národných kompetenciách a rozdieloch medzi ústavným, civilným a trestným právom jednotlivých členských krajín. Napríklad v oblasti trestného práva sú medzi národnými právnymi poriadkami výrazné odlišnosti, nehovoriac o rozdieloch medzi kontinentálnym právom a britským „common law“ pričom, každá krajina sa domnieva, že práve

---

¹⁶ Peers, S. (2006): *EU Justice and Home Affairs Law*. Oxford : Oxford University Press, 2006, s. 1.

¹⁷ Townsend, A. (2003): *Can the EU deliver the Area of Freedom, Security and Justice?* [Online.] Brussels : Centre for European Policy Studies, September 2003. [Citované 6.12.2012]. s. 1.

jej systém je ten správny. Okrem toho medzinárodné právo verejné poskytuje národným vládam a parlamentom dostatočný priestor na prijímanie medzinárodných zmlúv. Výhodou medzinárodného práva je, že umožňuje vo väčšom rozsahu zachovať národný systém práva, a to prostredníctvom negociácií, či obmedzenia platnosti niektorých ustanovení medzinárodných zmlúv na konkrétnu zmluvnú stranu. Medzinárodné zmluvy nemôžu pripraviť národnú legislatívu o jej nezastupiteľné postavenie.

V uvedených súvislostiach si treba položiť otázku, čo viedlo členské štáty Európskej únie k prenosu časti kompetencií v týchto citlivých oblastiach na Európsku úniu a ich následnej regulácii právom Európskej únie?

Vývoj spolupráce v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí na pôde Európskych spoločenstiev a Európskej únie v jej súčasnej podobe sa stal nevyhnutným po prvé preto, že národné riešenia narastajúcich problémov s migráciou, cezhraničným zločinom a terorizmom sa ukázali ako neadekvátne. Koniec studenej vojny v rokoch 1989 až 1990 znamenal pre vtedajšie členské štáty spoločenstiev vznik nových nevojenských bezpečnostných hrozieb. Mnohé z nich mali svoju príčinu v kolapse komunistických režimov v krajinách strednej a východnej Európy. Takto sa dal odvodiť nárast počtu nelegálnych prisťahovalcov, vojnových utečencov, žiadateľov o azyl, ekonomických migrantov a čoraz väčší rozmer medzinárodného organizovaného zločinu. No, samozrejme, nie všetky bezpečnostné hrozby v uvedenom období pochádzali zo strednej a východnej Európy. Napríklad pre medzinárodný obchod s drogami, pranie špinavých peňazí, falšovanie a terorizmus je typický širší celosvetový rozmer. Druhým dôvodom bolo odstraňovanie hraničných kontrol medzi členskými štátmi Európskej únie. V Jednotnom európskom akte, ktorý menil obsah zakladajúcich zmlúv pôvodných troch Európskych spoločenstiev, bol okrem iného obsiahnutý záväzok postupne vytvoriť vnútorný trh ako priestor bez vnútorných hraníc, v ktorom je zaručený voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu. Jeho cieľom bolo zabezpečiť slobodný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu v rámci Európskej únie prostredníctvom odstránenia prekážok cezhraničného pohybu. Koncepcia realizácie priestoru bez vnútorných hraníc sa zároveň bezprostredne týkala otázky zodpovednosti štátu za garantovanie jeho vnútornej bezpečnosti, ktorá priamo súvisí so suverenitou štátu. Každý štát je povinný brániť svoje vonkajšie hranice a zabezpečovať vonkajšiu bezpečnosť. Tento projekt však priniesol zásadné prehodnotenie a zmenu v chápaní rozdielov medzi tým, čo je národné a čo je nadnárodné. Oprávnenie vykonávať hraničné kontroly, ktoré bolo dovtedy výlučnou doménou jednotlivých členských štátov získavalo čoraz viac nadnárodný rozmer.¹⁸ So zavedením priestoru bez vnútorných hraníc bezprostredne súvisela otázka, ako sa vyrovnáť s nezákonnými cezhraničnými aktivitami (napríklad nelegálnym prisťahovalectvom, obchodovaním s drogami, pašovaním a práním špinavých peňazí). Uľahčenie slobodného pohybu zvýšilo možnosť vzniku súdnych sporov medzi občanmi rôznych členských štátov Európskej únie týkajúcich sa vlastníctva, rozvodov či starostlivosti o maloletých. Aktuálnou sa stala aj problematika práv štátnych príslušníkov nečlenských krajín Európskej únie žijúcich prípadne pracujúcich v Únii. Odstránenie prekážok cezhraničného pohybu si z týchto dôvodov vyžadovalo aj paralelnú harmonizáciu vybraných odvetví národných právnych poriadkov členských štátov upravujúcich hraničné kontroly, prisťahovalectvo, azyl či súdnu spoluprácu.

Na základe poznatku, že žiadna členská krajina sa s uvedenými otázkami nevie vyrovnáť sama, začali medzi sebou rozvíjať aktivity smerujúce k intenzívnejšej medzinárodnej kooperácii. Úniové politiky v tejto oblasti sa prevažne formovali na základe princípu „bottom-

---

¹⁸ Balzacq, T. - Carrera, S. (2005): *Migration, Borders & Asylum – Trends and Vulnerabilities in EU Policy* [Online.] Brussels : Centre for European Policy Studies, July 2005. [Citované 5.12. 2012]. s. 8.

up¹⁹, čo viedlo k pomalému vytváraniu priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti v Európskej únii. Prvé roky spolupráce na úniovej úrovni boli charakteristické vážavým postojom niektorých členských štátov Európskej únie k europeizácii oblastí, ktoré sú tradične spojené s národnou suverenitou. Po nadviazaní prvých vzťahov medzi členskými štátmi v rámci štruktúr Európskej únie bolo zrejmé, že iba čistá medzivládna spolupráca v uvedených oblastiach nebude do budúcnosti postačovať, a preto došlo k postupnej komunitarizácii jednotlivých politík spravodlivosti a vnútra. Hoci sa Európska únia a jej členské štáty vedeli zhodnúť na spoločnom ciele vytvoriť priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, doterajší vývoj naznačuje, že stanovenie spoločných čiastkových cieľov bolo pre ne často problematické. Nezriedka sa vyskytli ústavné, politické aj praktické prekážky pri implementácii prijatej úniovej legislatívy do národných právnych poriadkov, pri zavádzaní osobitých foriem spolupráce (napríklad v súvislosti s výmenou informácií), pri štiepení priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti v dôsledku uplatňovania flexibility a následnej diferencovanej integrácie, pri výkone parlamentnej kontroly, pri zaobchádzaní s občanmi tretích krajín a pri kontrole minimálnych štandardov na všetkých úrovniach spolupráce.²⁰

Pre európsku integráciu v tejto oblasti je charakteristická flexibilita, ktorá podľa Apap umožňuje jednotlivcom alebo skupinám (teda aj štátom) prispôbiť sa odlišným a meniacim sa okolnostiam s cieľom dosiahnuť jeden spoločný cieľ. V Európskej únii sa flexibilita vyskytuje v rôznych formách. Prvá je zakotvená v zakladajúcich zmluvách a jej podstatou je pripustenie výnimiek zo spolupráce pre konkrétne členské štáty. Táto flexibilita má dvojakú podobu, konkrétne ide o umožnenie výnimky (opt-out) alebo vstupu (opt-in) vo vzťahu k určitej úniovej politike alebo posilnenú spoluprácu, čiže integráciu len časti členských štátov v konkrétnej oblasti s využitím inštitúcií Európskej únie. Druhou formou je inštitucionálna flexibilita. Európska únia podporuje vytváranie nových inštitucionálnych štruktúr na úniovej, národnej aj regionálnej úrovni, čo vedie k otvorenejšiemu chápaniu úloh týchto úniovej agentúr. Zároveň sa uprednostňuje presadzovanie priamej spolupráce uvedených agentúr s kompetentnými inštitúciami v členských štátoch pred direktívnou úpravou úniovejmi právnymi predpismi, čo je tiež prejavom flexibility. A na záver, flexibilita sa môže prejavovať v rozšírení úniovej spolupráce aj na nečlenské štáty (najmä susedné).²¹

Na reguláciu vytvárania priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti právom Európskej únie a jednotlivými úniovejmi politikami výrazne vplývajú rôzne procesy a udalosti, ktoré sa odohrávajú na medzinárodnej, európskej a národnej úrovni. Procesy prehlbovania európskej integrácie a rozširovania Európskej únie majú na ňu bezprostredný dopad. Prehlbovanie európskej integrácie zahŕňa nielen hospodársku, ale aj politickú integráciu. Spolupráca v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí je na jednej strane výsledkom snáh o dosiahnutie hlbšej politickej Únie, a teda budovania Európskej únie ako politického, nie iba ekonomického subjektu, na druhej strane vyplynula z hospodárskej integrácie. Napríklad hospodárska a finančná integrácia prinútila členské štáty Únie venovať viac pozornosti problému cezhraničného falšovania a prania špinavých peňazí. Rovnako rozširovanie Európskej únie o nové členské krajiny viedlo k zvýšeniu záujmu o otázky súvisiace s kontrolou

---

¹⁹ Všeobecne je možné rozlíšiť „bottom-up“ a „top-down“ prístup pri formovaní politík Európskej únie. V zmysle postupu „bottom-up“ členské krajiny rozvíjajú politiky na bilaterálnej či multilaterálnej úrovni a táto spolupráca môže následne viesť k vzniku právnej úpravy na úniovej úrovni. Podstatou „top-down“ postupu je stanovenie pravidiel Európskej únie priamo zhora prostredníctvom úniovej rozhodovacích procedúr.

²⁰ Eckes, Ch. (2011): *A European Area of Freedom, Security and Justice: A Long Way Ahead?* [Online.] Uppsala Faculty of Law, 2011, Working paper 2011:6a. [Citované 6.12. 2012]. s. 1.

²¹ Apap, J. (2004). *Towards Closer Partnerships: Requirements for More Effective JHA Cooperation in an Enlarged EU* [Online.] Brussels : Centre for European Policy Studies, October 2004. [Citované 5.12. 2012]. s. 5.

cezhraničnej trestnej činnosti (napríklad organizovaný zločin, obchodovanie s ľuďmi) a prísťahovalectva. Po teroristických útokoch na USA a Európu na začiatku dvadsiateho prvého storočia sa na úniovej úrovni začal klásť dôraz na bezpečnostné otázky, a práve obava z ďalšieho ohrozenia vnútornej bezpečnosti bola jedným z dôvodov vyššieho stupňa europeizácie jednotlivých politík.

Vytváranie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti nesúvisí len s Európskou úniou, ale má aj vonkajšiu dimenziu. Uvedená spolupráca sa priamo dotýka tretích krajín, ktoré susedia s Úniou aj tých, s ktorými Únia uzavrela rôzne medzinárodné zmluvy o spolupráci. Okrem toho, terorizmus alebo organizovaná trestná činnosť presahujú hranice Európskej únie.

Európska únia síce nenahrádza úlohu členských štátov, ktoré aj naďalej zabezpečujú bezpečnosť a spravodlivosť na svojom území, no výrazným spôsobom dopĺňa ich činnosť. Jednotlivé členské štáty sú v otázkach spravodlivosti a vnútorných vecí nielen politicky, ale aj právne viazané cieľmi a spoločnými pravidlami prijímanými Európskou úniou. To však neznamená, že by sa členské štáty úplne vzdali presadzovania ich vlastných aktívnych politík v tejto oblasti spolupráce.²²

ZÁVER

Počnúc Maastrichtskou zmluvou Európska únia postupne nadobudla v agende spravodlivosti a vnútorných vecí čoraz pevnejšie postavenie, a tým sa ujala ďalšej sféry spadajúcej pôvodne do výlučných národných kompetencií členských štátov. Kooperácia v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí sa v Európskej únii začala dynamickejšie rozvíjať od konca deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia v nadväznosti na prijatie Amsterdamskej zmluvy. Vytváranie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti bolo od tohto obdobia sprevádzané nárastom aktivity zo strany Európskej únie, čo zahŕňalo prípravu veľkého množstva právnych aktov, a tiež vytváranie nových inštitucionálnych štruktúr, ako napríklad Europol a Eurojust. Rada v zložení ministrov vnútra a spravodlivosti členských krajín Únie sa schádza v pravidelných mesačných intervaloch, čím sa stala jednou z najaktívnejších formácií. Ďalšou špecifickou črtou vytvárania priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti v Európskej únii je, že okrem jej formálneho zakotvenia v zmluvách zohráva pri jeho formovaní významnú úlohu Európska rada. Po nadobudnutí platnosti Amsterdamskej zmluvy začala Európska rada prijímať politické dokumenty, konkrétne Tamperský program (1999-2004), Haagsky program (2004-2009) a Štokholmský program (2009-2014), ktoré definovali viacročnú stratégiu Európskej únie pri vytváraní priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti aj časový harmonogram dosahovania cieľov v jednotlivých politikách v danom období. Zároveň viaceré zasadnutia Európskej rady, napríklad v Tampere (1999), Laekene (2001), Seville (2002) alebo Haagu (2004), boli venované predovšetkým otázkam spravodlivosti a vnútorných vecí. Legislatívny proces týkajúci sa „acquis“ Európskej únie v oblasti spravodlivosti a vnútra patril medzi najrýchlejšie sa rozvíjajúci, a hoci pokrok bol niekedy dosť pomalý v porovnaní s očakávaniami, dá sa povedať, že celá táto agenda sa rozrástla do takej miery, ktorá by bola na začiatku deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia absolútne nepredstaviteľná. Európskej únii sa nedá uprieť, že za obdobie dvadsiatich rokov formálneho zakotvenia spolupráce v zmluvách, vyvíjala mnohé aktivity na vytvorenie silného spoločného priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Výsledky tohto úsilia sú zmiešané. Vo viacerých oblastiach boli dosiahnuté výrazné úspechy, sú však aj také politiky, v rámci ktorých sa nepodarilo dosiahnuť predpokladaný stupeň zblíženia. Dôležitým medznikom pre ďalší vývoj spolupráce v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí v Európskej únii je Lisabonská zmluva, ktorá je potrebnou a pozitívnou odpoveďou na pretrvávajúce nedostatky a slabé miesta jednotlivých politík

²² Della Cannanea, G. (2010): Trail-Blazing Developments in Justice and Home Affairs. In Micossi, S. - Tosato, G. L. - Cassese, S. *The European Union in the 21st Century. Perspectives from the Lisbon Treaty*. Brussels: Centre for European Policy Studies. s. 240.

spravodlivosti a vnútra. Lisabonská reforma vytvára nové inštitucionálne, rozhodovacie a právne predpoklady na prijímanie ďalšej generácie opatrení potrebných na rozvoj priestoru slobody, bezpečnosti a práva. V nadväznosti na zmeny v úniiovom primárnom práve bol Európskou radou prijatý Štokholmský program, ktorý definuje stratégiu Únie v jednotlivých oblastiach tejto politiky na nasledujúcich päť rokov.

Možno konštatovať, že pôvodne bol priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti kreovaný na základe princípov medzivládnej spolupráce, no postupnými krokmi došlo k jeho priblíženiu k štruktúram Európskej únie a nadnárodným postupom kooperácie. Výsledkom doterajšej spolupráce pri vytváraní priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti je súbor politik, ktoré sú jedinečné v porovnaní s inými politikami Európskej únie. Ich osobitosťou sú ustanovenia o flexibilitate, špecifická územná pôsobnosť práva, ktorá nie vždy zodpovedá územia Európskej únie a výnimky zo spolupráce pre niektoré členské krajiny.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. APAP, J. (2004): *Justice and Home Affairs in the EU*. Edward Elgar Publishing, 2004, 360 s. ISBN 9781843767879.
2. APAP, J. (2004): *Towards Closer Partnerships: Requirements for More Effective JHA Cooperation in an Enlarged EU* [Online.] Brussels : Centre for European Policy Studies, October 2004, 13 s. [Citované 5.12.2012]. Dostupné na internete: <<http://www.ceps.eu/book/towards-closer-relationships-requirements-more-effective-jha-cooperation-enlarged-eu>>. ISBN 92-9079-530-1.
3. BALZACQ, T. - CARRERA, S. (2005): *Migration, Borders & Asylum – Trends and Vulnerabilities in EU Policy* [Online.] Brussels : Centre for European Policy Studies, July 2005, s. 88. [Citované 6.12.2012]. Dostupné na internete: <<http://www.ceps.be/book/migration-borders-asylum-trends-and-vulnerabilities-eu-policy>>. ISBN 92-9079-572-7.
4. DELLA CANNANEA, G. (2010): Trail-Blazing Developments in Justice and Home Affairs. In Micossi, S. - Tosato, G. L. - Cassese, S. *The European Union in the 21st Century. Perspectives from the Lisbon Treaty*. Brussels : Centre for European Policy Studies, 2010, 287 s. ISBN 978-92-9079-929-0.
5. DENZA, E. (2002): *The Intergovernmental Pillars of the European Union*. 2001. Oxford : Oxford University Press, Oxford, 2002, 387 s. ISBN 0198299354.
6. ECKES, Ch. (2011): *A European Area of Freedom, Security and Justice: A Long Way Ahead?* [Online.] Uppsala Faculty of Law, 2011, Working paper 2011:6a, 26 s. [Citované 5.12.2012]. Dostupné na internete: <<http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=1&pid=diva2:454234>>.
7. GUILD, E. - CARRERA, S. - EGGENSCHWILER, A. (2010): *The Area of Freedom, Security and Justice ten years on – Successes and future challenges under the Stockholm Programme* [Online.] Brussels : Centre for European Policy Studies, 2010, 104 s. [Citované 6.12.2012]. Dostupné na internete: <<http://www.ceps.be/book/area-freedom-security-and-justice-ten-years-successes-and-future-challenges-under-stockholm-pro>>. ISBN 978-94-6138-034-0.
8. MITSILEGAS, V. - MONAR, J. - REES, G. W. (2003): *The European Union and Internal Security*. Palgrave Macmillan, 2003, 216 s. ISBN 0-333-96861-1.
9. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov z 20. apríla 2010 – Vytvorenie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre európskych občanov – Akčný plán na implementáciu Štokholmského programu, KOM(2010) 171.
10. Oznámenie Komisie z 14. Júla 1998 - Smerom k priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, KOM(1998) 459.

11. PEERS, S. (2006): *EU Justice and Home Affairs Law*. Oxford : Oxford University Press, 2006, 588 s. ISBN 978-0-19-929055-0.
12. PIKNA, B. (2010): *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy*. 2. vydanie. Praha : Linde Praha, 2010, 422 s. ISBN 978-80-7201-813-0.
13. TOWNSEND, A. (2003): *Can the EU deliver the Area of Freedom, Security and Justice?* [Online.] Brussels : Centre for European Policy Studies, September 2003, 12 s. [Citované 6.12.2012]. Dostupné na internete: <<http://www.ceps.eu/book/can-eu-deliver-area-freedom-security-and-justice>>. ISBN 92-9079-458-5.
14. WALKER, N. (2004): *Europe's Area of Freedom, Security and Justice*. Oxford : Oxford University Press, 2004, 330 s. ISBN 978-0-19-927465-9.
15. Štokholmský program – otvorená a bezpečná Európa, ktorá slúži občanom a chráni ich, 17024/09.
16. Zmluva o fungovaní Európskej únie.
17. Zmluva o Európskej únii.

KONTAKT

JUDr. Lucia Hurná, PhD.
Katedra medzinárodného práva
Fakulta medzinárodných vzťahov
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1/B
85235 Bratislava
E-mail: hurna@euba.sk